

**Faculty of International Relations
Working Papers**

2/2013

**Mohlo by Kosovo byť východiskom
zo “Stretu civilizácií”?**

Suzan Kodrazi

Volume VII

Vysoká škola ekonomická v Praze
Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Výzkumný záměr MSM6138439909

Název: Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Četnost vydávání: Vychází minimálně desetkrát ročně
Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3,
IČO: 61 38 43 99

Evidenční číslo MK ČR: E 17794
ISSN tištěné verze: 1802-6591
ISSN on-line verze: 1802-6583
ISBN tištěné verze: 978-80-245-1809-1
Vedoucí projektu: Prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
Vysoká škola ekonomická v Praze,
Fakulta mezinárodních vztahů
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
+420 224 095 270, +420 224 095 248, +420 224 095 230
<http://vz.fmv.vse.cz/>

Studie procházejí recenzním řízením.

VÝKONNÁ RADA

Eva Cihelková (předsedkyně)
Vysoká škola ekonomická v Praze
Olga Hasprová
Technická univerzita v Liberci
Zuzana Lehmannová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Marcela Palíšková
Nakladatelství C. H. Beck

Václav Petříček
Vysoká škola ekonomická v Praze
Blanka Říchová
Univerzita Karlova v Praze
Dana Zadražilová
Vysoká škola ekonomická v Praze

REDAKČNÍ RADA

Regina Axelrod
Adelphi university, New York, USA
Peter Bugge
Aarhus University, Aarhus, Dánsko
Petr Cimler
Vysoká škola ekonomická v Praze
Peter Čajka
Univerzita Mateja Bela, Banská
Bystrica, Slovensko
Zbyněk Dubský
Vysoká škola ekonomická v Praze
Ladislav Kabát
Bratislavská vysoká škola práva
Ludmila Štěrbová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Eva Karpová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Jaroslav Kundera
Uniwersytet Wrocławski, Wrocław,
Polsko
Larissa Kuzmitcheva
Státní univerzita Jaroslav, Rusko

Václav Kašpar
Vysoká škola ekonomická v Praze
Lubor Lacina
Mendelova zemědělská a lesnická
univerzita, Brno
Cristian Morosan
Cameron School of Business
Václava Pánková
Vysoká škola ekonomická v Praze
Lenka Pražská
emeritní profesor
Lenka Rovná
Univerzita Karlova v Praze
Mikuláš Sabo
Ekonomická Univerzita v Bratislave,
Slovensko
Naděžda Šišková
Univerzita Palackého v Olomouci
Peter Terem
Univerzita Mateja Bela, Banská
Bystrica, Slovensko
Milan Vošta
Vysoká škola ekonomická v Praze

ŠÉFREDAKTOR

Josef Bič
Vysoká škola ekonomická v Praze

Mohlo by Kosovo byť východiskom zo “Stretu civilizácií”?

Kosovo ako konflikt na zlomovej línii?

Suzan Kodrazi (suzan.kodrazi@gmail.com)

Abstrakt:

Príklad kosovského konfliktu a následnej intervencie NATO v roku 1999 slúži ako prostriedok pre testovanie platnosti teórie "Stretu civilizácií" Samuela Huntingtona, ktorý Kosovo označil za príklad konfliktu na zlomovej línii. Cieľom tejto práce je rekonštrukcia konfliktu na základe jeho priebehu a jeho porovnanie s kľúčovými Huntingtonovými definíciami, ako aj interpretácia konfliktu na základe troch hypotéz. Po prvé, Kosovo mohlo predstavovať konflikt na zlomovej línii medzi islamom a pravoslávím a potvrdiť tak Huntingtonovú teóriu. Po druhé, intervenciou NATO zasiahol Západ proti pravoslávnej civilizácii (Srbsko) v mene islamskej (Kosovo). Po tretie, intervencia NATO by mohla byť interpretovaná ako vojna Civilizácie v mene jej hodnôt.

Kľúčová slova: Kosovo, Samuel Huntington, NATO

Could Kosovo be an answer to the “Clash of Civilizations”?

A fault line war in Kosovo?

Suzan Kodrazi (suzan.kodrazi@gmail.com)

Summary:

The case of Kosovo conflict and NATO intervention serves as a tool to test the validity of the „Clash of Civilization“ theory by Samuel Huntington, who described Kosovo as an example of a fault line war. The aim of this paper is to reconstruct the conflict and compare it with the key Huntington’s definitions as well as to interpret the conflict by three hypothesis. Firstly, Kosovo could represent a conflict at the fault line between islam and orthodoxy, which would verify the theory of the clash of the civilizations. Secondly, the intervention of NATO implies that the West (NATO) intervened against the orthodox civilization (Serbia) in order to prevent the humanitarian catastrophe the Albanian population of Kosovo (Islam) was to face. The third hypothesis interprets the Kosovo conflict as a war of the Civilization to promote its own values.

Keywords: Kosovo, Samuel Huntington, NATO

JEL: Z12

Tento príspevek je publikovaný jako stat’.

Obsah

Úvod.....	7
1. Východiská Samuela Huntingtona alebo mohlo by Kosovo byť východiskom zo stretu civilizácií?.....	8
2. Kedy nastal zlom v Kosove alebo Situácia na hranici a (medzi)národný (ne)poriadok.....	13
3. Zlomové hypotézy?.....	19
Záver	21
Seznam literatury	24
Príloha č.1 – Dáta obsahovej analýzy.....	28

Úvod

Za tému tejto práce som si zvolila interpretáciu konfliktu v Kosove a intervencie NATO v roku 1999 na základe teórie „Stretu civilizácií“ Samuela Huntingtona, ktorý Kosovo označil za príklad konfliktu na zlomovej línii. Cieľom tejto práce je zhodnotiť oprávnenosť jeho tvrdení ohľadom charakteru podstaty konfliktu medzi dvoma hlavnými etnikami Kosova na základe verifikácie nasledujúcich hypotéz o podstate konfliktu v Kosove.

Táto práca je rozdelená do troch častí, jej prvú časť tvorí zhrnutie aspektov a definícií Huntingtonovej teórie stretu civilizácií významných pre následnú aplikáciu na Kosovo, ako aj detailnejší rozbor konfliktov medzi komunitami, konfliktov na zlomovej línii a civilizačného konfliktu ako modelov, z ktorých Huntington vychádzal.

V druhej časti bude prevedená verifikácia interného konfliktu v Kosove ako konfliktu na zlomovej hranici na základe jeho priebehu. Zároveň bude analyzovaný vzťah a hlavne zmena prístupu medzinárodného spoločenstva k otázke Kosova.

Tretia kapitola predstavuje praktickú časť, v ktorej sa na základe metódy diskurznej analýzy budem snažiť verifikovať nasledujúce hypotézy na základe výrokov najvyšších predstaviteľov štátov, ktoré patria do civilizácií zúčastnených na konflikte v Kosove.

Po prvé, ak je konflikt v Kosove konfliktom na zlomovej línii medzi pravoslávnu a islamskou civilizáciou, znamenalo by to, že Kosovo predstavuje náboženský konflikt, ktorý sa odohral na zlomovej línii, na hranici stretu pravoslávia a islamu.

Po druhé, ak je konflikt v Kosove konfliktom na zlomovej línii medzi pravoslávnu a Západnou civilizáciou, Kosovo by muselo spadať do Západnej civilizácie. S veľkou mierou zjednodušenia by bolo možné konštatovať, že v Kosove intervenovalo NATO reprezentujúce Západnú civilizáciu, aby zabránilo hrubému porušovaniu ľudských práv moslimských Albáncov zo strany pravoslávnych Srbov.

Po tretie, ak bola intervencia NATO vnímaná ako boj Západnej civilizácie za Civilizáciu, Kosovo by mohlo predstavovať vojnu, ktorú vedie Civilizácia v mene svojich hodnôt, a teda intervencia NATO by mohla byť v Huntingtonovom ponímaní definovaná ako vojna „civilizovaného“ sveta proti „necivilizovanému“.

1. Východiská Samuela Huntingtona alebo mohlo by Kosovo byť východiskom zo stretu civilizácií?

Zostalo v Kosove ešte niečo zo Stretu civilizácií?

„Je mojou hypotézou, že hlavný zdroj konfliktu v tomto novom svete nebude primárne ideologický alebo ekonomický. Obrovské rozdiely v ľudstve a dominujúci zdroj konfliktu budú kultúrne. Národné štáty ostanú najsilnejšími aktérmi vo svetovom dianí, ale hlavné konflikty v globálnej politike sa budú odohrávať medzi národmi a skupinami z rôznych civilizácií. Stret civilizácií bude vládnuť svetovej politike. Zlomové línie medzi civilizáciami budú vojenskými frontami budúcnosti.“ (Huntington, 1993)

Uplynulo takmer 20 rokov od chvíle, kedy Samuel Huntington v časopise The Foreign Affairs publikoval svoj článok s názvom „Stret civilizácií“. V období po konci Studenej vojny, keď sa zdalo, že svet vyčerpal všetky veľké témy, v období, keď Francis Fukuyama predpovedal koniec dejín, ponúkol Samuel Huntington alternatívny pohľad na zmapovanie sveta z geopolitického a kultúrneho hľadiska, čím popísal nový vzorec, pomocou ktorého by bolo možné pochopiť, či dokonca riadiť medzicivilizačné vzťahy.

„Stret civilizácií“ sa stal víziou konfliktu nového milénia a Samuel Huntington v ňom predstavil svoj koncept civilizačného paradigma, do centra ktorého postavil vzájomný konflikt hlavných civilizácií vymedzených na základe náboženstva.¹ Svet je v „Strete civilizácií“ konštruovaný ako nutne konfliktný a Západ ako civilizácia ohrozená vysokou pravdepodobnosťou konfliktu s islamskou (poprípade čínskou) civilizáciou.

Osud tohto konfliktu sa mal zároveň stať osudom medzinárodných vzťahov nového storočia.

Samuel Huntington uviedol Kosovo ako jeden z príkladov konfliktov na zlomovej línii medzi civilizáciami, ktorý predstavuje prechodovú fázu vedúcu k medzicivilizačnému konfliktu. Priebeh udalostí odohrávajúcich sa vo svete v polovici 90-tych rokov, predovšetkým vojna v Bosne a situácia v Kosove, sa zdal byť v úplnom súlade s Huntingtonovými kľúčovými predpoveďami, (Hansen, 2000) čím potvrdzoval „Stret civilizácií“.

¹ Toynbee najskôr stanovil počet civilizácií na dvadsaťjeden, neskôr ho upravil na dvadsaťtri. Spengler uvádza osem hlavných civilizácií. „Rozumná zhoda“ panuje pri dvanástich civilizáciách, pričom sedem z nich už neexistuje (mezopotámska, egyptská, krétska, antická, byzantská, mayská a civilizácia Inkov). K zvyšným piatim (čínska, japonská, indická, islamská, západná) Samuel Huntington pridáva ortodoxnú srbskú, latinskoamerickú a africkú civilizáciu.

Dnes síce viac než desaťročný vývoj po ukončení konfliktu v Kosove implikuje, že situácia v Kosove pred aj po roku 1999 je zjednodušenou kulturalizáciou konfliktu a odvolávaním sa na jeho náboženskú podstatu nevysvetliteľná. Na druhej strane sa domnievam, že z hľadiska komplexnejšej verifikácie teórie „Stretu civilizácií“ v rámci Kosova je potrebné zahrnúť do analýzy ešte jeden aspekt, pretože aj keď sa z Kosova síce civilizačný konflikt z hľadiska priebehu a podstaty nestal, neznamená to, že takýmto spôsobom nebol medzinárodným spoločenstvom vnímaný či poňatý.

A práve pre interpretáciu tejto roviny konfliktu som si ako metódu zvolila diskurzívnu analýzu, pričom dáta nutné pre jej prevedenie budú predstavovať výroky najvyšších predstaviteľov štátov, ktoré patria do civilizácií zúčastnených na konflikte v Kosove. Na základe ich rétoriky som sa snažila zistiť, do akej miery vnímali tento konflikt ako civilizačný či Civilizačný.

Na základe metodického postupu podľa diskurzívnej analýzy som si vytvorila slovník výrazov, ktorých výskyt budem skúmať. Vzhľadom k množstvu materiálov, z ktorých bolo možné výroky čerpať, som si vybrala BBC, na ktorého oficiálnych internetových stránkach sú k dispozícii výroky a prejavy zachytené za každý deň v období trvania intervencie, teda od 24. 3. 1999 do 10. 6. 1999. Tieto dáta sú miestami doplnené o výroky pochádzajúce zo CNN a The Washington Post, pričom všetky sú uvedené v prílohe č. 1.

Samotný zásah NATO by na základe „Stretu civilizácií“ bolo možné interpretovať v troch základných rovinách. Ak mal Samuel Huntington pravdu a Kosovo je konfliktom na zlomovej línii (čo je na základe úlohy, ktorú náboženstvo hrá v identite hlavných komunit zapojených do konfliktu – srbskej a albánskej - nepravdepodobné), konflikt v Kosove by bol predohrou nového storočia založenom na civilizačnom konflikte. V prípade, že by toto platilo, dôvod intervencie NATO predstavujúceho Západnú civilizáciu by ale v konflikte medzi pravoslávny a moslimským obyvateľstvom na základe tejto logiky nebolo možné vysvetliť, pretože v Kosove nastala situácia, s ktorou „Stret civilizácií“ prinajmenšom nepočítal, nakoľko v Kosove kresťanský Západ bojoval s pravoslávnymi Srbmi kvôli moslimským Albáncom.

Aj keď je nespochybniteľné, že Kosovo do Huntingtonom definovaného civilizačného zlomu spadá na základe rôznych náboženstiev, ktoré sa v ňom už po stáročia stretávajú a konfliktu, ku ktorému v roku 1999 došlo, jedinou možnosťou ako aplikovať „Stret civilizácií“ na konflikt v Kosove by bolo pripustiť, že Západ (NATO) intervenoval, pretože Kosovo považoval za súčasť svojej civilizácie, čo by ale zároveň implikovalo, že v tomto konflikte nestál islam proti pravoslávniu, ako to pôvodne popísal Samuel Huntington, ale Západná civilizácia proti pravoslávnej.

Na druhej strane, Samuel Huntington v poslednej kapitole „Stretnutie civilizácií“ venuje priestor objasneniu rozdielov medzi Civilizáciou v singularii a civilizáciami v pluráli. Čo sa týka vyloženia konfliktu v Kosove na základe teórie o Civilizácii v singularii, Kosovo by mohlo poukázať na to, že civilizácie smerujú do Civilizácie a bojujú v mene spoločne zdieľaných hodnôt ich identity. Intervencia by tak bola vysvetlená na základe rozdielu medzi „civilizovaným“ a „necivilizovaným“ a bola by vedená z dôvodu etickej zodpovednosti Západu brániť civilizovanosť. Tá vyplýva z jeho dominantného postavenia, a tak nesie zodpovednosť za pomoc iným civilizáciám vydat' sa na cestu civilizovaného sveta nielen preto, že by v opačnom prípade mohli predstavovať hrozbu pre Západ alebo svetový mier, ale preto, že je to v ich vlastnom záujme (Todorov, 2000).

Západ si v súvislosti s intervenciou uvedomoval, že je vedená na slabých základoch v medzinárodnom práve, a tak sa v prejavoch často odvolával na pojmy ako civilizácia či civilizovaný. Toto ilustruje politickú dôležitosť termínu civilizácia, (Rasmussen, 2002) pretože ak samotná zmienka o Civilizácii (morálke) môže legitimizovať za iných okolností jasne nelegálne vojenské operácie, potom má civilizácia veľmi silnú pozíciu v mysliach západných politických lídrov ako aj tých, ktorých ju reprezentujú. (Rasmussen, 2002) Konflikt v Kosove ako aj intervencia NATO by tak mohli predstavovať zlom v tom zmysle, že by boli vedené nie ako civilizačné vojny vyplývajúce z náboženských dôvodov, ale ako vojna jednej Civilizácie za ľudské práva.

Cieľom tejto práce je teda verifikácia nasledujúcich hypotéz o podstate konfliktu v Kosove:

Hypotéza č. 1a: Konflikt v Kosove je konfliktom na zlomovej línii medzi pravoslávnu a islamskou civilizáciou

Hypotéza č. 1b: Konflikt v Kosove je konfliktom na zlomovej línii medzi pravoslávnu a Západnou civilizáciou

Hypotéza č. 2: Intervencia NATO bola vnímaná ako boj Západnej civilizácie za Civilizáciu

Definície

Táto časť bude venovaná stručnému popisu aparátu definícií týkajúcich sa civilizácií a modelov konfliktov, s ktorými pracoval Samuel Huntington. Na základe týchto definícií budem v druhej časti práce aplikovať situáciu v Kosove na schémy, ktoré jednotlivé modely popisujú.

„Civilizácia“ očami Samuela Huntingtona

Aj napriek tomu, že sú civilizácie samou podstatou Huntingtonovej teórie, ich konkrétne interpretácie a jednotlivé paradigmy v „Stretnutí civilizácií“ chýbajú. Namiesto toho Samuel Huntington v rámci svojej teórie poskytuje niekoľko

širších definícií. V najvšeobecnejšej rovine definuje civilizáciu „ako najvyššie kultúrne zoskupenie ľudí, ako zdieľanú kultúrnu identitu. Civilizácie sú určované jednak spoločnými objektívnymi prvkami, ale aj jazykom, dejinami, náboženstvom, zvykmi, inštitúciami i subjektívnym stotožnením sa jednotlivých indivíduí.“ (Huntington 2001:35)

V špecifickejších definíciách Samuel Huntington stavia civilizáciu nad užšie termíny, akými sú národ či jazyk. V centre teórie „Stretu civilizácií“ ale stojí náboženstvo. „Dá sa povedať, že do značnej miery sú hlavné svetové civilizácie totožné s najväčšími svetovými náboženstvami. Ľudia, ktorí majú spoločný jazyk a zvyky, no rozdielnu vieru, sa pokojne môžu vraždiť, ako tomu bolo v Libanone, bývalej Juhoslávii a na indickom subkontinente.“ (Huntington 2001:34)

„Politické hranice stále častejšie menia podobu tak, aby sa zhodovali s hranicami kultúrными: etnickými, náboženskými alebo civilizačnými. Mocenské bloky z dôb studenej vojny nahrádzajú kultúrne komunity a hlavným miestom konfliktu na svete sa stávajú hranice medzi civilizáciami.“ (Huntington 2001:140)

Aj napriek tomu, že kapitola venovaná „Civilizácií“ pôsobí v porovnaní so zvyškom knihy nekonzistentne, nie je možné jej dôsledky do tejto analýzy nezahrnúť. Samuel Huntington v závere dospel k názoru, že „nech je ľudstvo akokoľvek rozdelené siedmimi (ôsmimi) náboženstvami“ (Huntington 2001: 391), aj napriek tomu majú tieto za iných okolností nezlučiteľné civilizácie spoločné kľúčové hodnoty. Základom singulárnej Civilizácie je komplexné zmiešanie vyšších rovín morálky. (Huntington 2001: 391)

Vojny na zle narysovaných líniách medzi civilizáciami? (Huntington 2001)

V rámci prístupu Samuela Huntingtona je možné vymedziť tri typy konfliktov.

Konflikt medzi komunitami

Konflikt medzi komunitami môže vypuknúť medzi skupinami etnickými, rasovými i jazykovými. Konflikty medzi komunitami majú jedinečný charakter, z čoho vyplýva, že je ich rozšírenie alebo zapojenie sa ďalších účastníkov vysoko nepravdepodobné. Tento typ modelu konfliktu popisuje situáciu, v ktorej vzniká konflikt medzi komunitami A a B. Vzhľadom k tomu, že komunity C, D, E a F patria do iných civilizácií, za predpokladu, že ani A ani B bezprostredne neohrozujú ich záujmy, sa do konfliktu nemajú dôvod hlbšie zapájať. (Huntington 2001: 308)

Ak by predstavovalo Kosovo typ konfliktu medzi komunitami, podľa Huntingtonovej definície by to znamenalo, že sa Spojené štáty americké (ďalej USA) / Európska únia (ďalej EÚ) / Organizácia Severoatlantickej zmluvy (ďalej NATO) zapájajú do konfliktu, pretože priamo ohrozuje ich strategické záujmy.

Konflikt na zlomových líniách alebo kedy nastane zlom v konflikte

Konflikty na zlomových líniách sú konflikty, ktoré sú súčasťami väčších etnických celkov. Sú to konflikty krvavé, dlhotrvajúce, konflikty, ktoré prerástli do ozbrojenej formy. Ich podstatou je často snaha o nadvládu nad územím, ľuďmi, ovládnutie bohatstva, zdrojov či relatívnej schopnosti vnútiť inej skupine vlastné hodnoty, kultúru a inštitúcie. (Huntington 2001: 145)

V prípade, že cieľom aspoň jedného z účastníkov je dobyť určité územie, skupina, ktorá v krajine nie je pri moci, spravidla začne boj za nezávislosť. Konflikty na zlomových líniách sa vyznačujú jasnou snahou zbaviť sa „*tých druhých*“, a to vyhnaním, vyvraždením alebo kombináciou oboch tzv. etnickou čístkou.

Konflikt medzi komunitami môže vypuknúť medzi skupinami etnickými, rasovými i jazykovými. Ale pretože základnou určujúcou charakteristikou civilizácií je náboženstvo, v priebehu vojen na civilizačných zlomoch mnohé identity ustupujú do pozadia, až začína prevládať tá najvýznamnejšia, civilizačná, a teda náboženská identita. (Huntington 2001: 325) Väčšina konfliktov tohto typu sa podľa názoru Huntingtona odohráva(la) na hranici, ktorá oddeľuje moslimov od nemoslimov, (Huntington 2001: 309) pričom prevládajúcim rysom ich vzájomných vzťahov je hlboké nepriateľstvo. (Huntington 2001: 309)

V modelovej situácii skupina A1 bojuje proti skupine B1. Obe komunity sa usilujú vojnu rozšíriť a získať podporu civilizačne príbuzných skupín, ktoré sa stotožnia s ich problémom a na základe toho začnú poskytovať podporu oficiálnu, neoficiálnu, materiálnu, ľudskú, diplomatickú, finančnú či vojenskú. Samuel Huntington upozorňuje na eskalačný potenciál konfliktov na zlomových líniách, pretože podpora predlžuje konflikt a čím dlhšie trvá, tým viac krajín sa doňho zapája a otvára sa tak priestor pre vznik „*syndrómu príbuzného štátu*“ (Huntington 2001: 308)

Civilizačná vojna (Huntington 2001: 382-384)

Civilizačná vojna (Stret civilizácií) vzniká z eskalácie konfliktu na zlomovej línii, najpravdepodobnejšie medzi moslimami na jednej a nemoslimami na druhej strane.

Konflikt medzi A1 a B1. C výsledok konfliktu nemôže akceptovať, volajú po uvalení ekonomických sankcií na B1. C intervenuje v A1. B1 tento krok odcudzuje ako narušenie svojej štátnej suverenity. Neúspech Organizácie spojených národov (ďalej OSN) vyjednať prímerie. Vojna sa dotýka i ďalších štátov a postupne sa rozpútava civilizačná vojna.

V západnej, pravoslávnej a čínskej civilizácii sa usporiadala štruktúra, ktorú tvoria ústredné štáty, členské štáty a kultúrne príbuzné menšiny. (Huntington 2001: 179) Ústredný štát je vedúcim a dominantným reprezentantom každej z hlavných

civilizácií, ktorý členské krajiny civilizácie vnímajú v rámci kultúrnej príbuznosti. Vzhľadom k tomu, že ústredné štáty hlavných civilizácií hrajú vo svete vedúcu a dominantnú úlohu, svet je rozdelený na sféry vplyvu.

A práve v tejto vete je možné pozorovať, že civilizácie nekontrolujú štáty, ale sú to stále štáty a ich záujmy, ktoré riadia civilizácie. Nachádza sa za kultúrnou súdržnosťou civilizácií národný záujem?

Mohla sa v Kosove rozpútať civilizačná vojna? Alebo vyplýva zo zapojenia sa USA za nesúhlasu Ruska, že obe krajiny vnímali Kosovo ako sféru svojho vplyvu, inými slovami ako súčasť svojej civilizácie? Je možné usudzovať z toho, že dnes sú tak Srbsko ako aj Kosovo považované za potenciálnych budúcich členov EÚ (Západu), že v konflikte proti sebe nestáli pravoslávie a islam, ale že sa za slávnymi „*krvavými hranicami islamu*“ skrýval konflikt pravoslávia so Západom?

1.1 Kedy nastal zlom v Kosove alebo Situácia na hranici a (medzi)národný (ne)poriadok

Rekonštrukcia konfliktu v Kosove na základe Huntingtonovej teórie si vyžaduje objasnenie konfliktu na základe najdôležitejších historických súvislostí na pozadí kultúrnych a politických faktorov.

Kosovo predstavuje multidimenzionálny konflikt, v ktorom sa do jeho jednotlivých fáz premietajú rôzne úrovne identít, čím sa otvára priestor pre jeho analýzu z viacerých perspektív a pre aplikáciu Huntingtonových modelov konfliktov na jednotlivé fázy. V tejto časti bude prevedená verifikácia interného konfliktu v Kosove ako konfliktu na zlomovej hranici na základe jeho priebehu. Zároveň bude analyzovaný vzťah a hlavne zmena prístupu medzinárodného spoločenstva k otázke Kosova.

Pasívna rezistencia alebo aktívny konflikt na zlomovej línii

Kľúčovým momentom, ktorý spustil domino udalostí sa stalo unilaterálne odobratie statusu autonómnej oblasti tak Kosovu ako aj Vojvodine v roku 1989. Tento akt bol síce na základe federálneho práva Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávia (ďalej SFRJ) nelegálny a neplatný, v praxi však znamenal úplné podriadenie všetkých aspektov života v Kosove pod srbské právo. (Weller, 1999: 211-251) Na základe toho bolo možné predpokladať, že kríza Juhoslávie by mohla začať práve v Kosove. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 43)

Jednou z hlavných príčin, prečo tomu tak nebolo, bol vývoj udalostí v Chorvátsku a Bosne do roku 1995. Za druhú je označovaná politika pasívnej rezistencie pod vedením Ibrahima Rugovi, predsedu Demokratickej ligy Kosova (ďalej LDK),

najvýznamnejšej politickej strany toho obdobia,² ktorej hlavným cieľom bola nezávislosť. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 48) Bolo ale možné dosiahnuť tento extrémny cieľ za daných podmienok umiernenou politikou? Aká bola ich taktika a aké dôvody?

Po deklaráciách nezávislosti zo strany Slovinska a Chorvátska bola 22. 9. 1991 na základe (ilegálneho) referenda (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 44)³ vyhlásená „Republika Kosovo“, do ktorej čela sa postavil Ibrahim Rugova. Vzhľadom k tomu, že väčšina albánskeho obyvateľstva sa vnímala ako európska, stratégiu pasívnej rezistencie, vnímali ako možnosť vyvrátiť obraz „primitívnych a necivilizovaných“, ktorým ich vykresľovala srbská strana. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 44-45) Týmto spôsobom sa podarilo v Kosove nastaviť historicky unikátny paralelný štátny aparát, (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 45) ktorý by sa dal nazvať „de facto autonómia“. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 45)

Proti stratégii represíí Slobodana Miloševića nemal s najväčšou pravdepodobnosťou paralelný umiernený prístup Ibrahima Rugovi šancu na výraznejší úspech. Aj napriek tomu, zaujímavosťou na tejto situácii je to, že LDK považovala do istej miery režim Slobodana Miloševića za súčasť svojho vlastného programu a za prostriedok ako ho dosiahnuť.

No s postupným zhoršovaním sa situácie sa pomaly začala vytrácať aj podpora stratégie pasívnej rezistencie. Napriek týmto problémom sa ale nasledujúcich osem rokov nieslo v duchu stratégie boja za nezávislosť formou pacifizmu. A práve z toho dôvodu sa situácia zo začiatku 90-tych rokov vymyká z Huntingtonovej teórie, ktorá predpokladá, že spor medzi stranami na zlomových líniách prerastie do ozbrojenej formy. (Huntington 2001: 305) Nástup Kosovskej oslobodzovacej armády (ďalej) UČK však neznamenal len koniec politiky pasívnej rezistencie, znamenal, že sa Kosovo stalo vážnym kandidátom na post konfliktu na zlomovej línii. Splňalo ale všetky potrebné atribúty?

Z hľadiska priebehu, byť konfliktom na zlomovej línii znamená prítomnosť minimálne dvoch aktérov - štátu a nevládnej skupiny, ktorá spravidla bojuje za nezávislosť a môže, ale nemusí byť ochotná sa uspokojiť i s dosiahnutím menšieho cieľa. (Huntington 2001: 305-306) Tento predpoklad bol v kosovských podmienkach splnený v momente, keď sa na scéne objavila trojica juhoslovanská armáda, paramilitantné jednotky a UČK. Malý odklon od Huntingtonovej definície je možné pozorovať na stratégiu UČK, ktorá bojovala za jediný cieľ – nezávislosť. Žiadny menší cieľ nepripadal do úvahy.

² Na jar 1991 hlásila 700 000 členov.

³ Údajne sa na ňom zúčastnilo 87 % voličov a 99 % z nich sa vyslovilo za.

Konflikty na zlomovej línii sú konfliktami ozbrojenými, krvavými, zákernými a dlho trvajú. (Huntington 2001: 305) Ani jedna z týchto vlastností nechýbala udalostiam po roku 1997, kedy relatívna stabilita v Kosove bola už minulosťou, čoho dôkazom sú udalosti, série záhadných zmiznutí, vražd, znásilnení, podpaľáčstiev v množsve miest.

V reakcii na tieto tragické udalosti obe strany radikálnejšie prehĺbili rozmer a cieľ svojich aktivít, čo spôsobilo, že sa začarovaný kruh akcií a reakcií uzavrel. UČK sa šírila, pretože juhoslovanská armáda vstúpila do Kosova a Juhoslovanská armáda začala v Kosove obrovskú operáciu koordinovanú s políciou a paramilitantnými jednotkami, kvôli rapídne sa rozširujúcej UČK. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 71)

Samuel Huntington považuje značný počet utečencov za ďalší charakteristický znak týchto konfliktov. V Kosove ale paradoxne došlo k najväčšiemu odlivu obyvateľstva až počas zásahu NATO, keď v období od marca do júna opustilo Kosovo odhadom 863 000 civilistov a približne 590 00 bolo interne rozmiestnených. Celkovo bolo teda vyhnaných zo svojich príbytkov 90% Albáncov. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 90)

V konfliktoch na zlomových líniiach sa bojuje o miesto, ktoré má z historického hľadiska význam pre oboch účastníkov, odvodzujú od neho svoju identitu. Kosovo takým miestom bezpodmienečne dodnes pre srbskú stranu je.

Čo sa týka otázky identity, je možné konštatovať, že náboženstvo nehralo v konflikte vzhľadom k hierarchii identít v albánskej spoločnosti hlavnú úlohu. Aj keď sa faktor náboženskej neznášanlivosti nedá definitívne vylúčiť, fakt, že členmi UČK neboli len moslimovia môže byť prinajmenšom silným argumentom, keď nie dôkazom toho, že aktivity a ciele UČK neboli založené na princípoch náboženskej vojny.

Konflikt v Kosove z hľadiska priebehu vykazuje takmer všetky vlastnosti potrebné k tomu, aby mohol byť na základe Huntingtonových definícií označený za konflikt na zlomovej línii. Napriek tomu, vzhľadom k úlohe, ktorú v ňom zohralo náboženstvo, by sa dalo konštatovať, že sa nebojovalo ani o náboženstvo ani kvôli nemu, čím je hlavný predpoklad Huntingtonovho prístupu k takémuto typu konfliktu vyvrátený.

Medzinárodné spoločenstvo a kríza v Kosove alebo Kosovo a kríza v medzinárodnom spoločenstve

Kosovo od 80-tych rokov minulého storočia začalo čím ďalej tým viac pripomínať časovanú bombu, ktorá ticho čaká na to, aby vybuchla. No možno práve kvôli stratégii pasívnej rezistencie žiadny z hlavných medzinárodných aktérov vrátane Medzinárodnej konferencie pre bývalú Juhosláviu (ďalej ICFY), EÚ, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej OSCE) a OSN nevenoval Kosovu viac než sporadickú pozornosť. Nesprávna interpretácia kvantitatívne nízkej miery smrteľného násillia a relatívne pokojná situácia v Kosove na začiatku 90-tych rokov spôsobila, že sa Kosovo na politickej agende posúvalo stále nižšie a nižšie. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 56) Dodnes ostáva dilemou, či existovalo niečo, čo mohlo medzinárodné spoločenstvo urobiť ešte pred tým, ako sa z Kosova stalo synonymum pre problém.

Vývoj vzťahu medzinárodného spoločenstva voči Kosovu je možné ilustrovat' v troch rovinách, počas ktorých prešiel zo spodného bodu agendy v intervenciu.

Mierová konferencia o Juhoslávii, obdobie 1991 - 1995

Na konferencii ES, vedenej Lordom Carringtonom, týkajúcej sa Juhoslávie v Hágu v roku 1991 bolo definované Kosovo ako interný problém Juhoslávie nevynucujúci si medzinárodnú pozornosť či zapojenie. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 41) Prípád Kosova tak bol ponechaný pod správou Srbska, čo znamenalo, že právo sa sebaurčenie bolo v tomto štádiu Kosovu odoprené. Takéto riešenie bolo spôsobom, ako zabrániť eventuálnym snahám o secesiu rôznych národností žijúcich v Juhoslávii. Rozhodnutie Badinterovej komisie bolo založené na aplikácii medzinárodného práva, no nezachytávalo skutočnosť a podstatu vzťahov medzi Albáncami a Srbmi. (Abazi, 2004) Stratégia pasívnej rezistencie sa neosvedčila ani pri snahe o upozornenie na problémy ani o ich prípadnú internacionalizáciu.

Daytonská dohoda, obdobie 1995 -1998

Daytonská dohoda z roku 1995 predstavuje ďalší dôležitý medzník vo vzťahoch medzi medzinárodným spoločenstvom a Kosovom. Dohoda sa síce niesla v podobnom duchu, ale za diametrálne odlišných podmienok ako mierová konferencia o Juhoslávii v roku 1991.

Daytonská dohoda v konečnom dôsledku znamenala garanciu hraníc Chorvátska, Bosny a Federatívnej republiky Juhoslávia (ďalej FRJ) a čiastočne legitimizovala etnickú a náboženskú separáciu komunit. (Clément, 1997) To, že otázka Kosova nebola v rokovaní nastolená, bolo len opätovným potvrdením toho, že ju medzinárodné spoločenstvo považovalo za vnútornú záležitosť Srbska mimo svojej kontroly.

Dôvody nezahrnutia Kosova do rokovaní je možné vnímať v rôznych rovinách. Po prvé, medzinárodné spoločenstvo cítilo, že samotný predmet jednaní je už natoľko komplikovaný, že by ďalšie komplikácie mohli vážne ohroziť výsledok. Po druhé, vzhľadom ku kľúčovej úlohe Slobodana Miloševića v rokovaníach by zahrnutie otázky Kosova mohlo vyústiť v celkový neúspech rokovaní. Posledným dôvodom bola skutočnosť, že v Kosove aj napriek zlej situácii, neprebíhala vojna. (Abazi, 2004: odst. 23)

Dayton uviedol do pohybu zmeny v paralelných silách v Kosove. Tri hlavné politické smery, pacifisti, aktivisti a ozbrojené jednotky zintenzívnili svoje stanoviská, čím došlo k radikalizácii všetkých strán. Po Daytone bolo jasné, že strany budú musieť k obrane či dosiahnutiu svojich cieľov bojovať. (Abazi, 2004: odst. 30)

Rambouillet - Doboda na vojnu alebo ultimátum na mier

Ďalším štádiom vo vývoji vzťahov medzi medzinárodným spoločenstvom, Srbskom a Kosovom sa stala preventívna diplomacia.

V priebehu rokov 1998 a 1999 sa situácia v Kosove rútila do eskalácie konfliktu, a tak medzinárodné spoločenstvo stálo pred morálnou dilemou. Na jednej strane sa snažilo vyhnúť sa použitiu sily, na druhej strane sa snažilo zabrániť hrubému zneužitiu ľudských práv. (Independent International Commission on Kosovo, 2000: 131) Posledným pokusom zabrániť tomu bola mierová konferencia v Rambouillet vo februári a marci 1999, počas ktorej je možné zaznamenať najvýraznejšiu zmenu v postoji medzinárodného spoločenstva.

Snaha vyriešiť situáciu v Kosove bola na svetovej úrovni podmienená nájdením rovnováhy medzi postavením OSCE ako organizácie pre mier a bezpečnosť v Európe, EÚ, ktorá si formovala novú bezpečnostnú identitu a USA ako dominantného člena NATO. (Weller, 1999: 211-251)

Už samotný výber miesta, v ktorom sa jednania odohrávali bol ovplyvnený snahou EÚ hrať pri riešení kosovskej krízy významnejšiu úlohu a nespoliehať sa na vedúcu úlohu USA. (Weller, 1999: 212) Táto skutočnosť vyplývala predovšetkým z toho, že vojny v Juhoslávii demonštrovali, že európska bezpečnostná štruktúra nie je schopná dostatočne efektívne riešiť krízy. (Weller, 1999: 212)

Samotné rokovania začali 6. februára 1999 za účasti všetkých strán. Na úrovni sporných strán sa zapojením UČK ako neštátneho aktéra do procesu rokovaní vynorila otázka legitimity reprezentantov (Weller, 1999: 213), nakoľko UČK bolo do vtedy označované za teroristickú organizáciu. (Abazi, 2004, odst. 44)

Kosovo sa ako aj medzinárodné spoločenstvo dostali pod veľký tlak zo všetkých strán, pričom dôveryhodnosť medzinárodného spoločenstva sa s rastúcim

napätím v provincii stala ďalším významným faktorom nasledujúcich udalostí. (BBC, 2010)

Samotná dohoda však obsahovala niekoľko sporných bodov. Predkladala nejasný plán na vyriešenie finálneho statusu Kosova do troch rokov s najväčšou pravdepodobnosťou na základe referenda.⁴ Najkontroverznejším z nich bol neobmedzený prístup jednotiek NATO na ktorúkoľvek časť územia FRJ, vrátane vzdušného priestoru a teritoriálnych vôd, čo by bolo do značnej miery porušením jej štátnej suverenity. A práve táto jej formulácia si vyslúžila také veľké množstvo kritiky, že je nutné zamyslieť sa nad tým, či vôbec USA mohlo očakávať, že by dohoda v takomto znení bola podpísaná. (Bancroft, 2009)

Ramboult aj napriek tomu mala byť pôvodne mierovou dohodou. No keď 21. marca 1999 vyslanec USA Richard Holbrooke cestoval do Belehradu, bola za daných okolností predložená ako ultimátum. Buď. (Milošević príjme Rambouillet). Alebo. (Bude čeliť protiopatreniam zo strany NATO). (Webber, 2009: 450) 24. 3. 1999 začala intervencia NATO.

Politika dobrých úmyslov alebo kto to ako myslel

24. 3. 1999 sa napätie, ktoré po stáročia existovalo a formovalo vzťahy medzi morálkou a politikou (Achterhuis, 2002: 67), priklonilo na stranu morálky. Čo znamená, ak sa z morálky stane najvyššie právo, kde sú jej hranice a je ju možné odsúdiť? Hrozí morálke, že sa z nej stanú alibi 21.storočia? Alebo hrozí 21.storočiu, že sa z neho stanú alibi morálky?

24. 3. 1999 sa morálka priklonila na stranu kosovských Albáncov a legitimovala intervenciu NATO. Prehliadala sa legalita, dôležité časti Záverečného Helsinského Aktu a Charty OSN sa odsunuli stranou v záujme ochrany ľudských práv. (Achterhuis, 2002: 68)

⁴ Appendix B: Status of Multi-National Military Implementation Force, čl. 8

„NATO personnel shall enjoy, together with their vehicles, vessels, aircraft, and equipment, free and unrestricted passage and unimpeded access throughout the FRY including associated airspace and territorial waters. This shall include, but not be limited to, the right of bivouac, maneuver, billet, and utilization of any areas or facilities as required for support, training, and operations.“

Kapitola 8, č.I, odst.3

„Three years after the entry into force of this Agreement, an international meeting shall be convened to determine a mechanism for a final settlement for Kosovo, on the basis of the will of the people.“ Dostupné z http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html [10.4.2010]

24. 3. 1999 zvíťazila morálka, teda presne 78 dní pred tým, ako zvíťazilo NATO. A čo sa stalo s politikou?

Kým NATO a Západ v mene hodnôt morálky začali intervenciu, Slobodan Milošević a UČK sa riadili politikou. Taktickou.

„UČK použili taktiku, ktorá sa na Balkáne osvedčila už v desiatkach prípadov. Zorganizuje sa povstanie, je známe - klapne to vždycky - že bude príšerným spôsobom potlačené, a tým sa vyprovokuje vojenská intervencia.“ (Detrez, 2002: 68)

Morálny súd pritom nijak neznižuje politický úspech, aký sa UČK nepopierateľne podarilo dosiahnuť. (Achterhuis, 2002: 71) Nemôže ju odsúdiť za to, že ju morálka povýšila na najúspešnejšie guerillové hnutie modernej doby. Ani za to, že si nikto nevšíma tichý protest, len násilie. (Judah, 2000: xviii-xix) Nesvedčí to o tom, že politika pohltila morálku? (Achterhuis, 2002: 71)

A čo by sa potom stalo s morálkou humanitárnej intervencie, ak by sa ukázalo, že slúžila politickým cieľom? (Achterhuis, 2002: 71) A čo by sa stalo, ak by sa ukázalo, že slúžila kultúre? Alebo civilizáciám? Mohla by byť morálka novým spôsobom, ako sa identifikujú civilizácie alebo dokonca spôsobiť prechody medzi nimi? A mohla by byť morálka nástrojom Civilizácie?

2. Zlomové hypotézy?

Cieľom tejto časti je interpretácia výsledkov obsahovej analýzy na základe hypotéz stanovených na začiatku práce. Kľúčové hypotézy vyplývajúce z aplikácie teórie „Stretu civilizácií“ na Kosovo budem analyzovať pomocou diskurznej analýzy, ktorá je schopná poskytnúť hlbší vhľad do toho, akým spôsobom bola situácia v Kosove vnímaná zo strany širokého spektra aktérov.

Hypotéza 1

Kosovo ako konflikt na zlomovej hranici medzi islamom a pravoslávím

Slovník: islam, moslimovia, pravoslávie, náboženská nenávisť

Aj napriek tomu, že táto hypotéza bola na základe podstaty a priebehu konfliktu v Kosove v rámci tejto práce vyvrátená, diskurzívna analýza poskytla zaujímavé výsledky z pohľadu Západnej civilizácie, ktorá ako jediná zdôrazňovala fakt, že Kosovo sa nachádza na hlavnej zlomovej línii medzi troma náboženstvami a zároveň za pôvod konfliktu označila náboženskú neznášanlivosť.

Touto argumentáciou sa to, ako konflikt v Kosove vnímala Západná civilizácia zhoduje s Huntingtonovou teóriou. To, ako ho vnímali samotní Albánci a Srbi tak

ostalo nevysvetlené, pretože sa v databáze výrokov toho obdobia nenachádzal ani jeden, ktorým by tieto dve etnické skupiny označili za príčinu ich vzájomného konfliktu náboženstvo.

Hypotéza 2

Kosovo ako súčasť Západnej civilizácie a intervencia NATO ako konflikt na zlomovej línii medzi Západnou a pravoslávnu civilizáciou.

Slovník: Kosovo ako Európa, prah / srdce Európy, náboženstvo, agresor, ilegálny

Táto hypotéza obsahuje dve časti. Prvá predpokladá, že Kosovo bolo vnímané ako súčasť Európy a druhá, že konflikt medzi Západnou a pravoslávnu civilizáciou je náboženského charakteru. Na to, aby platila musí byť Kosovo súčasťou Európy a súčasne v ňom mal prebiehať konflikt medzi Západom a pravoslávím.

Na základe výrokov týkajúcich sa vnímania polohy Kosova je možné, že Kosovo, aj napriek tomu, že je (prevažne) moslimská krajina, bolo vnímané ako súčasť Európy. Toto tvrdenie vyplýva aj z postoja EÚ, založeného na tom, že Kosovo je integrálnou časťou stratégie EÚ a že aj napriek individuálnym nezhodám v otázke Kosova medzi jej členmi, EÚ je ako celok hlboko presvedčená o tom, že budúcnosť Kosova je európska. (Ashton, 2010)

Čo sa týka druhej časti hypotézy, aj napriek tomu, že na všetkých stranách padali obvinenia z agresie, tá ani raz nebola spojená s náboženstvom. Pravoslávna civilizácia obviňovala NATO z ilegálnej intervencie a Západ ako hrozbu a agresora označoval Sloodana Miloševića. Z toho vyplýva, že je pravdepodobnejšie, že tieto dve civilizácie v konflikte stáli proti sebe kvôli konkrétnym politickým rozhodnutiam jednotlivcov a nie kultúrnym rozdielom.

Z toho dôvodu je na základe analyzovaných výrokov možné konštatovať, že sa táto hypotéza nepotvrdila. Aj napriek tomu, že bolo možné nájsť množstvo výrokov, ktoré označovali Kosovo ako súčasť Európy, žiadny výrok nenaznačoval náboženský konflikt medzi Západom a pravoslávím.

Hypotéza 3

Intervencia NATO ako vojna Civilizácie za svoje hodnoty

Slovník: ľudské práva, morálna povinnosť, humanitárna katastrofa, naše hodnoty

Tretia hypotéza, a teda intervencia NATO ako morálna povinnosť sa vyskytovala v takmer všetkých výrokochoch. Z tohto pohľadu by bolo možné dospieť k záveru,

že sa konflikt v Kosove síce ako konflikt na zlomovej línii vysvetliť nedá, ale v rámci teórie „Stret civilizácií“ by sa dal interpretovať ako vojna Civilizácie v mene svojich hodnôt.

Záver

Aké dopady malo Kosovo na civilizácie alebo mohlo Kosovo dopadnúť ako civilizačná vojna?

Keď Samuel Huntington v roku 1993 vydal v časopise *The Foreign Affairs* svoj článok s názvom „Stret civilizácií“ vyvolal takú vlnu reakcií, že by sme dodnes asi len ťažko hľadali teóriu, ktorá by mu v tomto zmysle mohla konkurovať.

Samuel Huntington predstavil svoju víziu sveta po studenej vojne, sveta zloženého zo siedmich či ôsmich civilizácií definovaných náboženstvom, sveta, ktorému bude vládnuť ich vzájomný konflikt.

Na základe skutočnosti, že bolo Kosovo v knihe „Stret civilizácií“ označené za konflikt na zlomovej línii, ktorý disponuje potenciálom prerásť v civilizačný konflikt, som sa v priebehu tejto práce snažila verifikovať toto Huntingtonovu tvrdenie na základe analýzy priebehu konfliktu ako aj diskurznej analýzy. Závbery, ku ktorým sa mi týmto spôsobom podarilo dospieť, sa však nezhodujú s tými prezentovanými v „Strete civilizácií.“

V druhej časti tejto práce je bližšie zmapovaná situácia od roku 1990, kedy sa napätie zapríčinené dezintegráciou Juhoslávie začalo výraznejšie prejavovať aj na vývoji udalostí v Kosove. Toto obdobie sa ale jasne vymyká Huntingtonovej predstave o konflikte na civilizačnom zlome. Kým „Stret civilizácií“ predpokladá konfliktný priebeh takéhoto typu konfliktu, takmer desaťročná stratégia pasívnej rezistencie Ibrahima Rugovi sa nedá na základe tejto teórie vysvetliť. Zapojením sa UČK do konfliktu však začal konflikt z hľadiska priebehu vykazovať všetky znaky definované Samuelom Huntingtonom typické pre konflikt na zlomovej línii.

Kosovo síce formálne spĺňalo všetky predpoklady na to, aby ako konflikt na zlomovej línii prerástlo do civilizačného konfliktu, nielen že doňho neprerástlo, konflikt aj napriek tomu, že jeho primárni účastníci patria do iných civilizácií, nemôže byť definovaný ako konflikt na zlomovej línii, nakoľko hlavná príčina konfliktu medzi srbskou a albánskou stranou nebola náboženského charakteru.

V prípade, že ale uznáme, že k vzniku samotného konfliktu nestačí skutočnosť, že sa Kosovo nachádza v styčnom bode medzi pravoslaviím a islamom, otvára sa priestor pre alternatívny pohľad nielen na príčiny konfliktu, ale aj na „Stret civilizácií“ ako taký.

Samuel Huntington tvrdí, že vojna sa môže stať civilizáčnou len za podmienky, že ju ako takú pojmu príslušníci jednotlivých civilizácií na celom svete. Z Kosova sa síce civilizačný konflikt z hľadiska priebehu a podstaty nestal, to ale neznamená, že takýmto spôsobom nebol vnímaný či poňatý.

Mohol byť teda konflikt v Kosove medzinárodným spoločným (nesprávne) predsa len vnímaný ako konflikt na zlomovej línii? A mohla byť humanitárna intervencia NATO snahou Západu o obranu svojich hodnôt?

A práve pre interpretáciu tejto alternatívnej roviny konfliktu som si ako metódu zvolila diskurzívnu analýzu. Na základe rétoriky najvyšších predstaviteľov štátov, ktoré patria do civilizácií zúčastnených na konflikte v Kosove, som sa snažila zistiť, akým spôsobom vnímali tento konflikt. Mojim cieľom bola verifikácia týchto hypotéz a analýzou výrokov za obdobie 24. 3. 1999 až 10. 6. 1999 som došla k nasledujúcim záverom:

Kosovo ako konflikt na zlomovej línii medzi islamskou a pravoslávnu civilizáciou

Táto hypotéza sa na základe vyjadrení albánskych a srbských predstaviteľov nepotvrdila. Zaujímavosťou je, že najviac sa s touto hypotézou zhodujú výroky predstaviteľov USA.

Kosovo ako konflikt na zlomovej línii medzi Západnou a pravoslávnu civilizáciou

Druhá hypotéza predpokladala, že Kosovo bude považované za súčasť Európy (Západnej civilizácie) aj napriek tomu, že je prevažne moslimským štátom. Na základe analyzovaných výrokov je možné konštatovať, že sa táto hypotéza nepotvrdila. Aj napriek tomu, že bolo možné nájsť množstvo výrokov, ktoré označovali Kosovo ako súčasť Európy, žiadny výrok nenaznačoval náboženský konflikt medzi Západom a pravoslávím.

Kosovo ako vojna Civilizácie v mene jej hodnôt

Intervencia NATO, ktorá začala 24. 3. 1999 mohla byť interpretovaná ako vojna Civilizácie vedená za humanitárne dôvody, nakoľko sa intervencia NATO ako morálna povinnosť vyskytovala v takmer všetkých výrokoch. Z tohto pohľadu by bolo možné dospieť k záveru, že sa konflikt v Kosove síce ako konflikt na zlomovej línii vysvetliť nedá, ale v rámci teórie „Stretu civilizácií“ by sa dal interpretovať ako vojna Civilizácie v mene svojich hodnôt.

Ak by to tak bolo, humanitárna intervencia by mohla byť nástrojom Civilizácie ako implementovať svoje hodnoty do ostatných častí sveta. Rozhodovanie o jej využití by bolo založené na rozhodovaní sa medzi morálkou, politikou a právom. V rámci Huntingtonovho prístupu by toto mohlo hlboko naštrbiť jeho koncept Civilizácie, ktorá má byť založená na základných princípoch jednotlivých civilizácií. Ak by týmito kľúčovými princípmi boli ľudské práva, humanitárna

intervencia by predstavovala tak spôsob vedenia zásahov Civilizácie ako aj nebezpečenstvo, že ľudské práva budú zneužívané, aby tak humanitárnu intervenciu aj s jej očakávanými výsledkami vyvolali.

Konflikt v Kosove svojím charakterom a odkazom pripomína možno viac ako konflikt v bode civilizačného zlomu, konflikt v bode zvratu. Bod zvratu v rozvoji medzinárodných vzťahov, nie preto, že by Západ pochybil v tom, že sa neriadil obmedzeniami realpolitiky a pravidlami OSN, ale preto, že to poukázalo na obmedzenia týchto obmedzení.

24. 3. 1999 mal rozhodný a dlhotrvajúci vplyv na svetovú politiku a nepochybne ovplyvnil a ovplyvní pohľad na množstvo fundamentálnych otázok spojených nielen s riešením budúcich konfliktov, ale aj s definíciou niektorých právnych pojmov. Na druhej strane by s istou dávkou zjednodušenia bolo možné konštatovať, že reakcie a postoj civilizácií ku konfliktu ako aj intervencii v zásade nevyplývali zo zásadných odlišností a nezlučiteľností ich kultúr, ale z obáv z toho, čo môže nasledovať po ňom.

„Stret civilizácií“ mal byť pôvodne predpoveďou. Otázkou ostáva, či sa nestal návodom, ako deliť svet v 21. storočí. Otázkou ostáva, či najlepším spôsobom, ako pochopiť náš svet, je poukazovať na to, čo nás rozdeľuje, a nie spája. Otázkou ostáva, či svet, na miesto návodu na konflikt, nepotrebuje víziu na to, ako mu predísť. Otázkou ostáva, či ešte nenastal čas na „koniec stretu civilizácií“.

Seznam literatury

Knižné zdroje

ACHTERHUIS, Hans. *Politika dobrých úmyslů*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal - studio, 2002. 119 s. ISBN 80-85947-78-1.

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka Publishers, 2001. v, 447 s. ISBN 80-86182-49-5.

INDEPENDENT INTERNATIONAL COMMISSION ON KOSOVO. *The Kosovo Report : Conflict, International Response, Lessons Learned*. 2000. New York : Oxford University Press Inc., 2000. 372 s. ISBN 0-19-924308-5, ISBN 0-19-924309-3 (PBK).

JUDAH, Tim. *Kosovo: War and Revenge*. The United States of America : Yale University Press, 2000. xx, 348 s. ISBN 0-300-08313-0 (hbk: alk. paper), 0-300-08354-8 (pbk: alk. paper).

Elektronické knihy

TODOROVA NIKOLAEVA, Maria . *Imagining the Balkans* [online]. The United States of America : Oxford University Press , 1997 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://books.google.com/books?id=-EuFwLQhvYMC&dq=todorova+balkans&printsec=frontcover&source=bn&hl=sk&ei=5M_IS-b5K6SfOMy8nJ8N&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CB4Q6AEwAw#v=onepage&q&f=false>. ISBN 0-19-508750-X.

Mapping European Security after Kosovo [online]. first published. Great Britain : Manchester University Press, 2002 [cit. 2010-04-27]. RASMUSSEN, M. V. 'War is never civilised': civilisation, civili society and the Kosovo war, s. . Dostupné z WWW: <<http://books.google.com/books?id=pdvIOncBVxMC&pg=PA164&dq=HUNTINGTON+AND+KOSOVO&hl=sk&cd=3#v=onepage&q=HUNTINGTON%20AND%20KOSOVO&f=false>>. ISBN 0-7190-6240-3.

Články publikované v periodickej a odbornej tlači, štúdie

WEBBER, M. The Kosovo War: a recapitulation. In: *International Affairs*. 2009, roč.85, č.3, s.447- 459.

Elektronické články publikované v periodickej a odbornej tlači, štúdie

ABAZI, E. The Role of International Community in Conflict Situation. Which Way Forwards? : The Case of the Kosovo/a Conflict. *Balkanologie - revue d'études pluridisciplinaires* [online]. Jún 2004, roč. 7, č. 1, [cit. 2010-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://balkanologie.revues.org/index511.html> >.

BANCROFT, I. *Serbia's anniversary is a timely reminder*. z 24. 3. 2009. [online]. [cit. 2010-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/mar/24/serbia-kosovo>>.

CLÉMENT, S. Conflict Prevention in the Balkans: Case Studies Of Kosovo And The FYR of Macedonia. december 1997. Institute for Security Studies of WEU. [online]. Summary. [cit. 2010-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp030e.pdf>>.

HANSEN, L. Past as Preface: Civilizational Politics an the 'Third' Balkan War. *Journal of Peace Research* [online]. Máj 2000, roč. 37, č. 3, [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jstor.org/stable/425349>>.

HUNTINGTON, S. Clash of Civilizations?. *The Foreign Affairs*. [online]. 1993, roč 72, č. 3. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/48950/samuel-p-huntington/the-clash-of-civilizations>>.

WELLER, M. The Rambouillet Conference on Kosovo. *International Affairs*, [online]. apríl 1999, roč.75, č.2,[cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.jstor.org/stable/2623341>>.

Iné elektronické odkazy

Why Russia opposes Intervencion in Kosovo. [online]. [cit. 2010-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/111585.stm>>.

Timeline Kosovo. A chronology of key evetns.[online].[cit. 2010-04/15]Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3550401.stm>.

Albright denies prosecuting 'personal war'. 8. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/314279.stm>>.

Belgrade breaks off diplomatic ties. 26. 3.1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/304325.stm>>.

Blair: A victory for civilization. 10. 6. 1999 [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/365925.stm>.

Blair: No troops for Kosovo. 8. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/314909.stm>.

Blair: We will defeat you. 3. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/310882.stm>.

Blair: We'll fight to the end. 20. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/323795.stm>.

Blair's statement: The fight for peace. 25. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/303648.stm>.

Clinton: 'Tyrant' Milosevic must go. 18. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/322324.stm>>.

Clinton's statement: Stabilising Europe. 24. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm>>.

Ground troops an option – Blair. 21. 4. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/324877.stm>.

Milosevic's offer: Full text. 30. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/308245.stm>>.

Nato air strikes - the world reacts . 25. 3. 1999.[online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/303446.stm>>.

Russia resists taking 'extreme measures'. 25. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/303477.stm>>.

Russian Duma condemns NATO. 27. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/305762.stm>>.

Russia's UN bid fails. 26. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/304413.stm>>.

Text of Solana's statement. 23. 3. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/302281.stm>>.

William Hague's television address. 27. 3. 1999.[online]. [cit. 2010-04-04].
Dostupný z
WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/305786.stm>.

Analysis: Dayton revisited? In: *BBC NEWS*. [online].[cit.2010-04-10]. Dostupný
z WWW:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/kosovo2/271515.stm>.

Transcript: Clinton justifies U. S. involvement in Kosovo. 13. 5. 1999.
[online].[cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW:
<<http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/05/13/clinton.kosovo/transcript.html>>

Bill Clinton. 1. 6. 1999. [online]. [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW:
<<http://www.washingtonpost.com/wp-rv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm>>.

News conference. Bill Clinton. 2. 4. 1999.[online]. [cit. 2010-04-04].
Dostupný z WWW:
<<http://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm>>.

Clinton Announces the End of the War in Kosovo. 10. 6. 1999. [online]. [cit.
2010-04-04]. Dostupný z WWW:
<<http://www.australianpolitics.com/usa/clinton/speeches/990610kosovo.shtml>>.

Rambouillet Agreement. Interim Agreement for Peace and Self-Government in
Kosovo. The State Department. United States of America. [online]. [cit. 2010-
04-10]. Dostupný z WWW:
<http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html>.

Soupis citací

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací : Boj kultur a proměna světového řádu*.
Vyd. 1. Praha : Rybka Publishers, 2001. v, 447 s. ISBN 80-86182-49-5.

Príloha č.1 – Dáta obsahovej analýzy

HYPOTÉZA 1

Kosovo ako konflikt na zlomovej hranici medzi islamom a pravoslávím

1. "Its people are mostly ethnic Albanian and *mostly Muslim*."⁵
2. "Kosovo is a small place, but it *sits on a major fault line* between Europe, Asia and the Middle East, at the *meeting place of Islam and both the Western and Orthodox* branches of Christianity."⁶
3. "We must also remember that this is a *conflict with no natural national boundaries*."⁷
4. "The end of the aggression will create conditions for the immediate restoration of peace in Kosovo-Metohija, which is a vital interest of all peace-loving citizens, regardless of their national or *religious affiliations*."⁸
5. "Can we strengthen a global community grounded in cooperation and tolerance, rooted in common humanity, or will repression and brutality, rooted in *ethnic, racial and religious hatreds* dominate the agenda for the new century and the new millennium?"⁹
6. "I say to them, there is a huge difference between people who can't resolve their problems peacefully and fight about it and people who resort to systematic ethnic cleansing and slaughter of people *because of their religious or ethnic background*."¹⁰
7. "Right now, in the middle of Europe, at the doorstep of NATO, an entire people are being made to abandon their homeland or die -- not because of anything they've done, but *simply because of who they are*."¹¹
8. "And we acted early enough to reverse it, to enable the Kosovars to go home. When they do, they will be safe. They will be able to reopen their schools, speak their language, *practice their religion*, choose their leaders and shape their destiny."¹²

⁵ Bill Clinton. 24. 3. 1999. Clinton's statement: Stabilising Europe. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

⁶ Tamtiež.

⁷ Tamtiež.

⁸ Iobodan Mulošević. 30. 3. 1999. *Milosevic's offer: Full text*. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/308245.stm> [4.4.2010]

⁹ Bill Clinton. 13. 5. 1999. Transcript: Clinton justifies U.S. involvement in Kosovo. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/05/13/clinton.kosovo/transcript.htm>[4.4.2010]

¹⁰ Tamtiež.

¹¹ Bill Clinton. 3. 4. 1999. Dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm> [4.4.2010]

¹² Bill Clinton. 10. 6. 1999. Clinton Announces the End of the War in Kosovo. Dostupné na: <http://www.australianpolitics.com/usa/clinton/speeches/990610kosovo.shtml> [4.4.2010]

HYPOTÉZA 2

Kosovo ako súčasť Západnej civilizácie a intervencia NATO ako konflikt na zlomovej línii medzi Západnou a pravoslávnu civilizáciou.

a. Kosovo ako súčasť Európy (Západnej civilizácie)

1. "Kosovo is a province of Serbia, *in the middle of south eastern Europe*, about 160 miles east of Italy."¹³
2. "Two million Bosnians became refugees. This was genocide *in the heart of Europe* - not in 1945, but in 1995."¹⁴
3. "They [families in Britain] can feel too however a real sense of pride at the contribution their loved ones are making to peace and stability *in Europe*."¹⁵
4. "Kosovo *is right on Europe's doorstep*. As previous Balkan crises have shown, the effects are felt far and wide."¹⁶
5. "[The air attacks were launched to defend] *peace on our soil, peace in Europe*."¹⁷
6. "All this in a country that is *closer to home than Greece*, Turkey and Cyprus and which was - less than 10 years ago - as popular a holiday destination as any of them - Yugoslavia."¹⁸
7. "One of the blackest dates *in Europe's* post-war history."¹⁹
8. "My generation never thought to see *those scenes in Europe again*, and our task is very simple and our will in seeing it through must be absolute and total."²⁰
9. "I think the people of Russia will understand we cannot, *in Europe*, allow a policy of ethnic cleansing - effectively of racism - to go unchecked in our borders."²¹

¹³ Bill Clinton. 24. 3. 1999. Clinton's statement: Stabilising Europe . Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ Tony Blair. 25.3.1999. Blair's statement: The fight for peace Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/303648.stm [4.4.2010]

¹⁶ Tamtiež.

¹⁷ Jacques Chirac. 25. 3. 1999. Nato air strikes - the world reacts .Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/303446.stm> [4.4.2010]

¹⁸ William Hague's television address. 27. 3. 1999. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/305786.stm [4.4.2010]

¹⁹ Igor Ivanov. 27. 3. 1999. Russian Duma condemns NATO. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/305762.stm> [4.4.2010]

²⁰ Tony Blair. 20. 4. 1999. *Blair: We'll fight to the end*. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/323795.stm [4.4.2010]

²¹ Tony Blair. 21. 4. 1999. *Ground troops an option – Blair*. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/324877.stm [4.4.2010]

10. "But a better world and *a better Europe* are clearly in America's interests. *Serbia and the rest of the Balkans should be part of it.*"²²
11. "We must stop an authoritarian regime from repressing its *people in Europe* at the end of the 20th Century."²³

b. Konflikt medzi západnou a pravoslávnuou civilizáciou

Západná civilizácia (NATO) ako agresor, ilegality zásahu, precedens

1. "an *illegal* military action".²⁴
2. "most brutal and unprovoked *aggression*".²⁵
3. "Russia is deeply upset by Nato's military action against sovereign Yugoslavia, which is nothing more than *open aggression*."²⁶
4. "The Yugoslav Government has decided to break off diplomatic relations with the governments due to *the crime* they have perpetrated against the people of the Federal Republic of Yugoslavia."²⁷
5. "With their *aggression* on Yugoslavia using tremendous military and lethal potential, the governments of the United States, Britain and France have humiliated and embarrassed a historical friendship and alliance between the Yugoslav people and the peoples of the countries concerned."²⁸
6. "Nato's *aggression* against Yugoslavia is a gross mistake by American diplomacy and Clinton, and they at the end will be held to account for it."²⁹
7. "We no longer have, and shall have no more contacts with the Nato leadership, including its secretary general, until the *aggression* against Yugoslavia stops."³⁰
8. "At this moment, precisely in order to create room for a political solution, the *aggression* against Yugoslavia must be suspended immediately."³¹

²² Bill Clinton. 13. 5. 1999. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/05/13/clinton.kosovo/transcript.html> [4.4.2010]

²³ Javier Solana. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/302281.stm>

²⁴ Stanovisko Ruska a Číny. *Nato air strikes - the world reacts*. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/303446.stm> [4.4.2010]

²⁵ Vladislav Jovanović . tamtiež.

²⁶ Boris Jelcin. Tamtiež.

²⁷ Federálne ministerstvo informácií. 26.3.1999. *Belgrade breaks off diplomatic ties* .Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/304325.stm> [4.4.2010]

²⁸ Tamtiež.

²⁹ Boris Jelcin. 25.3.1999. Russia resists taking 'extreme measures'. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/303477.stm> [4.4.2010]

³⁰ Igor Ivanov. 26. 3. 1999. Russia's UN bid fails. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/304413.stm> [4.4.2010]

³¹ 30. 3. 1999. Milosevic's offer: Full text. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/308245.stm> [4.4.2010]

9. "Yugoslavia will never accept giving up its freedom. Its only choice is to defend itself and succeed in defending itself from any *aggressor*, in which, as was underlined, it will enjoy Russia's assistance and support."³²

Pravoslávna civilizácia (Srbsko) ako agresor, barbarstvo

1. "My fellow Americans, today our Armed Forces joined our Nato allies in air strikes *against Serbian forces* responsible for the brutality in Kosovo."³³
2. "*Your policy* of ethnic cleansing is *an act of barbarity*. We will defeat you over it."³⁴
3. "We believe the air campaign will be successful. We have now been doing immense damage to *his* whole military infrastructure, to *his* military capability, to *his* lines of communication, to *his* supplies, to *his* killing machine on the ground."³⁵
4. "for the region cannot be secure with a belligerent *tyrant* in its midst"³⁶
5. "What it meant in reality for hundreds of thousand of innocent people in Kosovo was murder and rape, brutality and *barbarism*, on a scale we thought our continent had seen the end of."³⁷
6. "*Political leaders* do this kind of thing. Do you think the Germans would have perpetrated the Holocaust on their own without Hitler? Was there something in the history of the German race that made them do this? No. We've got to get straight about this; this is something political leaders do."³⁸
7. "It is not enough now for *Mr. Milosevic* to say that his forces will cease fire in Kosovo. . . . He must withdraw his forces. Nothing less will bring peace with security to the people of Kosovo."³⁹
8. "I believe we have quite a good chance of achieving our objectives of the return of the Kosovars to live in security with a measure of self-government that they enjoyed under the old Yugoslav constitution before *Mr. Milosevic* took it away from them."⁴⁰

³² Tamtiež.

³³ Bill Clinton. 24. 3. 1999. Clinton's statement: Stabilising Europe. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

³⁴ Tony Blair. 3. 4. 1999. Blair: We will defeat you. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/310882.stm [4.4.2010]

³⁵ Tony Blair. 8. 4. 1999. Blair: No troops for Kosovo. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/314909.stm [4.4.2010]

³⁶ Bill Clinton. 18. 4. 1999. Clinton: 'Tyrant' Milosevic must go. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/322324.stm> [4.4.2010]

³⁷ Tony Blair. 10. 6. 1999. Blair: A victory for civilization. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/365925.stm [4.4.2010]

³⁸ Bill Clinton. 13. 5. 1999. Dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm> [4.4.2010]

³⁹ Bill Clinton. 7. 4. 1999. Dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm> [4.4.2010]

⁴⁰ Bill Clinton. 2. 4. 1999. Dostupné na:

9. "We have to make sure that **Mr. Milosevic** pays a heavy price for this policy of repression. We have to seriously diminish his capacity to maintain that policy."⁴¹
10. "**The forces ranged against Milosevic** are truly international. NATO is united."⁴²

HYPOTÉZA 3

Intervencia NATO ako vojna Civilizácie za svoje hodnoty

a. Morálna povinnosť, zodpovednosť

1. "Ending this tragedy is **a moral imperative**."⁴³
2. "America has **a responsibility** to stand with our allies when they are trying to save innocent lives and preserve peace, freedom and stability in Europe. That is what we are doing in Kosovo."⁴⁴
3. "Justice is all that those poor people, driven from their homes in their thousands in Kosovo, are asking for, the chance to live free from fear. We have in our power the means to help them secure justice and **we have a duty to see that justice is now done**."⁴⁵
4. "We have **a moral duty** to do so."⁴⁶
5. "**The responsibility is on our shoulders** and we will fulfil it."⁴⁷
6. "I think there is a proper sense of **moral outrage** about what Milosevic has done that we should not shy away from and should feel proud to be feeling."⁴⁸
7. "Bringing the Kosovars home is **a moral issue**."⁴⁹

<http://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm>
[4.4.2010]

⁴¹ Bill Clinton. 2. 4. 1999. Dostupné na:

<http://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/daily/april99/clintonquotes.htm>
[4.4.2010]

⁴² Tony Blair. Blair's statement: The fight for peace. 25. 3. 1999.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/303648.stm [4.4.2010]

⁴³ Bill Clinton. 24. 3. 1999 Clinton's statement: Stabilising Europe Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

⁴⁴ Bill Clinton. tamtiež.

⁴⁵ Tony Blair, 25. 3. 1999. Blair's statement: The fight for peace. Dostupné na:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/303648.stm [4.4.2010]

⁴⁶ Javier Solana. 23. 3. 1999. Text of Solana's statement . Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/302281.stm> [4.4.2010]

⁴⁷ Tamtiež.

⁴⁸ Tony Blair. 20. 4. 1999. Blair: We'll fight to the end .Dostupné na:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/323795.stm [4.4.2010]

⁴⁹ Bill Clinton. 13. 5. 1999. Transcript: Clinton justifies U.S. involvement in Kosovo. Dostupné na:

8. "This is the right vision and the right course. It is not only *the morally right thing* for America, it is the right thing for our security interests over the long run."⁵⁰

b. Naše hodnoty

1. "We need a Europe that is coming together, not falling apart; a Europe that *shares our values* and shares the burdens of leadership."⁵¹
2. "But I think that any American who has the privilege to live in this country understands the *importance of standing up for values* and not allowing ethnic cleansing to reoccur. This is not my war. This is America's *fight for our values*."⁵²
3. "I can report to the American people that we have achieved a victory for a safer world, for *our democratic values*, and for a stronger America."⁵³

c. Ľudské práva, humanitárna katastrofa

1. „We act to *protect thousands of innocent people* in Kosovo from a mounting military offensive."⁵⁴
2. „Our objective is to prevent more *human suffering*, more repression, more violence against the civilian population of Kosovo."⁵⁵
3. "We must halt the violence and bring an end to *the humanitarian catastrophe* now unfolding in Kosovo."⁵⁶
4. "This is about preventing *a human catastrophe* ... One phone call from Milosevic would be enough [to stop the strikes]"⁵⁷
5. "Because of our resolve, the 20th century is ending, not with helpless indignation, but with a hopeful affirmation of *human dignity and human rights* for the 21st century. In a world too divided by fear among people of different racial, ethnic and religious groups, we have given confidence to the

<http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/05/13/clinton.kosovo/transcript.html> [4.4.2010]

⁵⁰ Bill Clinton. tamtiež.

⁵¹ Bill Clinton. 24. 3. 1999. Clinton's statement: Stabilising Europe . Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

⁵² Madeline Albright. 8. 4. 1999. Albright denies prosecuting 'personal war'. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/314279.stm> [4.4.2010]

⁵³ Bill Clinton. 10. 6. 1999. Clinton Announces the End of the War in Kosovo. dostupné na: <http://www.australianpolitics.com/usa/clinton/speeches/990610kosovo.shtml>[4.4.2010]

⁵⁴ Bill Clinton. 24. 3. 1999 Clinton's statement: Stabilising Europe . Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/303693.stm> [4.4.2010]

⁵⁵ Javier Solana. 23. 3. 1999. Text of Solana's statement. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/302281.stm> [4.4.2010]

⁵⁶ Tamtiež.

⁵⁷ Joschka Fischer. Nato air strikes - the world reacts. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/303446.stm> [4.4.2010]

friends of freedom and pause to those who would exploit human difference for inhuman purposes. "⁵⁸

⁵⁸ Bill Clinton. 10. 6. 1999. Clinton Announces the End of the War in Kosovo. Dostupné na: <http://www.australianpolitics.com/usa/clinton/speeches/990610kosovo.shtml> [4.4.2010]